

ASPECTE PRIVIND ACTIVITATEA PARTIDULUI SOCIAL
DEMOCRAT - TITEL PETRESCU ÎN ARGEȘ (1945-1948)

VALENTIN MOTREANU*

Partidul Social Democrat s-a înființat la 31 ianuarie 1910, fiind condus de I. C. Frimu, Mihai Gh. Bujor, Christian Racovschi, Dimitrie Marinescu și Constantin Vasilescu. Un rol important continuă să îl joace Dobrogeanu Gherea, a cărui lucrare *Neoiobăgia* a avut o influență importantă asupra orientării partidului.

În decembrie 1918, P.S.D.R. s-a rupt în mai multe grupuri disidente. La Congresul din 7 mai 1927, mișcarea socialistă din România s-a unificat prin constituirea Partidului Social Democrat format din George Grigorovici, Constantin Titel Petrescu, Ilie Moscovici, Șerban Voinea, Iosif Jumanca, Ioan Flueraș, Ștefan Voitec, Theodor Iordănescu și alții.

Perioada de după Primul Război Mondial a însemnat pentru România, ca de altfel și pentru restul țărilor implicate în conflict o perioadă de frământări. Regimul politic antebelic a fost total transformat, iar noua înfățișare politică, economică, socială, teritorială și demografică a Regatului României a pus capăt anumitor chestiuni (înfăptuirea idealului național, introducerea votului universal, reforma agrară), dar a deschis altele, ce se vor dovedi extrem de dificil de surmontat, problema minorităților naționale și integrarea acestora, dezvoltarea mișcărilor extremiste, formațiuni ce promiteau adeptilor săi rezolvarea tuturor problemelor României din acel moment prin transformarea radicală a societății românești.

În perioada dictaturii regale, P.S.D. și-a continuat activitatea în ilegalitate, sub conducerea lui Constantin Titel Petrescu. Deși se aflau în tratative cu comuniștii pentru organizarea luptei antifasciste, social-democrații români au întrerupt contactele cu comuniștii care duceau o politică antinațională pentru anexarea Basarabiei și Bucovinei de N la U.R.S.S.

După 23 august 1944, P.S.D. a fost implicat în constituirea primelor cabinete provizorii, dar la instalarea guvernului Petru Groza, în martie 1945, Constantin Titel Petrescu și alți lideri regionali ai P.S.D. au refuzat să participe.

P.S.D. era în pragul scindării deoarece o parte a socialiștilor doreau o colaborare cu comuniștii. La conferința din decembrie 1945, în urma hotărârii majorității delegațiilor de a merge în alegerile parlamentare pe liste comune cu P.C.R., Constantin Titel Petrescu și susținătorii săi au părăsit P.S.D.R, constituindu-se apoi, în mai 1946, P.S.D. Independent.

* Muzeul Județean Argeș, Pitești.

Sediul central al organizației Partidului Social Democrat Pitești era undeva pe strada Doamna Bălașa, iar biroul executiv era format din: Nicolescu Ioan, Bușniță Teodor, Pisculungeanu Matei, Dionisie Georgescu, Stănescu Rosseti¹.

Alegerile pentru diverse acțiuni (alegera Comitetului Județean dar și altele), aveau loc la Teatrul Comunal și în ceea ce privește ședințele sau alte alegeri orășenești, acestea se țineau în sediul Primăriei Pitești, actualmente Galeria de Artă Rudolf Schweitzer-Cumpăna². Pentru ședințe și diverse petreceri, aniversări, baluri era închiriat spațiul Cercului Militar al Ofițerilor. În adresa nr. 1 din 2 ianuarie 1948 se făcea cunoscut organizației P.S.D. că „s-a aprobat închirierea saloanelor Cercului Militar, tariful de închiriere fiind fixat la suma de 3 000 lei, plus lumină și materiale ca: 40 litri de benzină, 6 cutii ceară de parchet, 30 pachete de sârmă, o perie de lustruit parchetul”³.

La întrunirea marilor adunări (Congrese) de la București veneau circulare de la organizația P.S.D. București pentru a se strânge o sumă de bani necesară desfășurării congresului, această contribuție fiind egală cu cotizația lunară pe care o plătea fiecare membru.

În zilele de 18 și 19 ianuarie 1947, la ședințele din cadrul organizației PSD Argeș, s-au stabilit următoarele taxe de înscriere, a cărților de membru și a cotizațiilor, începând cu 1 martie 1947⁴: taxa de înscriere să fie de 1 000 lei pentru sate și 2 000 lei pentru oraș; cartea de membru urma să coste 1 000 de lei; timbru orășenesc va costa tot 1 000 de lei, iar cel sătesc va fi de 500 de lei.

Circulara nr. 1 192 din 24 noiembrie, emisă de organizația P.S.D. Argeș, stabilea ca, la 10 decembrie 1947, să se desfășoare un recensământ care să aibă ca rezultat alcătuirea unui tabel general și complet al membrilor și al situației materiale a partidului.

O listă întocmită după 10 decembrie 1947 arăta numărul membrilor din organizația P.S.D. Argeș și profesiunile acestora. Erau înscriși 1 096, din aceștia la curent cu cotizațiile erau 602. Pe profesiuni membri erau astfel: muncitori 180, funcționari publici 295, particulari 11, meseriași 155, comercianți 20, plugari 18, învățători 142, profesori 154, medici 9, preoți 6, ingineri 10, avocați 5, pensionari 39, militari 13, ziarști 3, studenți 10, diverse categorii 26⁵.

Situația financiară la această dată a organizației P.S.D. Argeș era: încasări până la 30 noiembrie 1947 (73 607 lei), plăți (57 018 lei) și sold de 16 589 lei.

În aceeași listă apar și numele demnitarilor: Dumitru Popovici, ajutor primar Pitești, Săndulescu Aurel, inspector general al muncii, Nicolescu Georgeta, director Asigurări Sociale, Nicolae Ioan, director Casa de Asigurări Pitești.

După momentul istoric de la 23 august 1944 la insistența lui Lucrețiu Pătrășcanu, P.S.D. a consimțit să intre în Frontul Național Democrat, alcătuit în februarie 1945 din P.C.R., Frontul Plugarilor condus de dr. Petru Groza, , Madosz, Sindicatele Unite și P.N.Ț.– fracțiunea Anton Alexandrescu. Curând s-a dovedit că

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Argeș, fond Comitetul Județean Argeș, dosar nr. 5/1946-1948, f. 3.

² *Ibidem*, f. 4.

³ *Ibidem*, f. 15.

⁴ S.J.A.N.-Argeș, fond Comitetul Județean Argeș, dosar nr. 6/1946, f. 11.

⁵ S.J.A.N.-Argeș, fond Comitetul Județean Argeș, dosar nr. 5/1946-1948, f. 42.

F.N.D.- ul era, de fapt, o manevră a comuniștilor de a-și crea o majoritate pe plan electoral în dauna social-democraților.

Însă, din luna ianuarie 1948, multe persoane înscrise în P.S.D. începeau să treacă la P.C.R., acest partid promițându-le unora funcții publice înalte iar altora recompense exorbitante. Este cazul lui Gheorghe Lazăr, funcționar la Administrația Financiară Argeș, care la 19 ianuarie 1948 îi scria președintelui P.S.D. Pitești, Dumitru Popovici, că „activând în P.C.R., cu respect vă rog să binevoiți a primi demisia subsemnatului din P.S.D.”⁶. Același lucru se întâmpla și cu Usatiuc Ludmilla și Burcea Ion, funcționari tot la Administrația Financiară.

Pentru anul 1948, Secretariatul pentru Presă și Propagandă a editat un calendar de perete care „este executat în excelențe condițiuni tehnice constituind un instrument propagandistic de înaltă valoare”⁷.

Circulara nr. 83 de la P.S.D. București către P.S.D. Pitești „Vă rugăm să înzestrați atât sediile cât și locuințele particulare ale oamenilor cu acest calendar, adresând de urgență comenzile la Administrația ziarului Libertatea, strada Sărandari nr. 579”⁸. Prețul unui exemplar era de 30 de lei, organizațiile primind un rabat de 10% asupra prețului de vânzare. Ziarul Libertatea era officiosul Partidului Social Democrat, primul număr apăruse la 24 august 1944 iar la 17 decembrie 1947 se împlinea 1 000 de numere editate.

Tot pentru propagandă în orașul Pitești se edita ziarul „Gândul Nostru” cu conținut socialist la care au colaborat membri ai PSD de la 1945 până în august 1947. Sediul ziarului se afla în clădirea închiriată pe strada D-na Bălașa, unde proprietar era un anume Stoica. Chiria era stabilită, conform deciziei Comisiei de Arbitraj, pe lângă Judecătoria Mixtă Pitești în sumă de 12 000 lei și achitată până la 1 februarie 1948⁹. Inventarul organizației din strada D-na Bălașa era: o canapea, 2 fotolii, 4 scaune (toate capitonate cu stofă de mătase), o bancă de lemn, o masă de birou, un cuier, 2 tablouri (regele Carol al II lea și Karl Marx)¹⁰. Biblioteca era alcătuită din: 30 de volume diferite, 12 volume operele complete ale lui Lenin, 5 volume operele complete ale lui Stalin.

Situația organizațiilor P.S.D. din plasa Pitești era: Găvana, organizație înființată la 13 mai 1945 (287 membri cu carnet), Albota ...23 aprilie 1948 (1 membru), Bascov, 1 februarie 1946 (178 membri), Bradu de Jos...23 aprilie 1946 (50 membri), Bradu de Sus... 18 aprilie 1947 (35 membri), Geamăna ...20 martie 1946 (28 membri), Moșoaia...15 februarie 1946 (20 membri), Poiana Lacului...6 octombrie 1946 (50 membri), Prundu...1 mai 1946 (70 membri).

În februarie 1948, P.S.D. a fuzionat cu P.C.R. în cadrul Partidului Muncitoresc Român. La scurt timp liderii P.S.D. au fost arestați, fapt care a cauzat dispariția partidului din viața politică. P.M.R. este numele sub care a funcționat P.C.R. o perioadă de timp, de la unificarea cu P.S.D. din anul 1948 și până în anul 1965.

⁶ *Ibidem*, f. 22.

⁷ *Ibidem*, f. 31.

⁸ *Ibidem*, f. 31.

⁹ *Ibidem*, f. 42.

¹⁰ *Ibidem*

ASPECTS REGARDING THE ACTIVITY OF THE SOCIAL
DEMOCRATIC PARTY-TITEL PETRESCU IN ARGEȘ (1945-1948)

Abstract

The Romanian Social Democratic Party was the representative of the social-democracy in the Romanian political life until the establishing of the communist dictatorship. The party was founded in 1927 when the whole socialist movement was centralized. Among its first members: George Grigorovici, Constantin Titel Petrescu, Ilie Moscovici, Iosif Jumanca, Ioan Flueraș și Ștefan Voitec.

The article refers to the activity of the Argeș County Branch of the P.S.D., as well as nominal situations regarding its members, the connection between the county organization & the central one from Bucharest, the propagandistic activity of the party, the preservation of the democracy in Romania. In February 1948 P.S.D. merged with P.C.R. becoming the Romanian Workers Party (PMR). Two month later the leaders of the P.S.D. were arrested and consequently the party vanished from the political life.